

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Сундукової Ірини В'ячеславівни на тему «Формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури», подане на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Дисертація Сундукової Ірини В'ячеславівни присвячена надзвичайно цікавій та актуальній темі – вивченню процесу формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури. Автором дисертації коректно сформульована проблема щодо деструктивних тенденції у ставленні старшокласників до психічного здоров'я. Збільшення кількості педагогічно занедбаних, дітей з вадами психічного розвитку, загальне погіршення функціонального стану організму людини змушує фахівців-психологів шукати першопричини таких загрозливих явищ. Вивчення онтогенезу цих людей необхідно для формування ефективної системи корекції вад розвитку та виховання взагалі.

В основу дослідження покладено припущення про те, що в звичайних умовах навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі ціннісне ставлення до психічного здоров'я у старшокласників формується недостатньо; його актуалізація можлива завдяки оптимізації на уроках фізичної культури ціннісних установок школярів щодо здорового способу життя та розвитку складових ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я.

Таким чином, утворюється новий предмет дослідження. А саме, процес формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури.

Мета дослідження відповідає рівню кандидатської дисертації. Відповідно до мети дослідження були поставлені завдання, вагомі за обсягом та змістом.

Таким чином, наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів проведеного дослідження полягають у тому, що:

проведено теоретико-експериментальне дослідження формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури; визначено структуру ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я та зміст його складових (когнітивної, емоційно-оцінної, мотиваційно-поведінкової);

обґрунтовано критерії формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури (усвідомлення старшокласниками цінностей здоров'я, психічного здоров'я та дотичних до них цінностей);

апробовано психодіагностичний інструментарій вивчення ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я, досліджені когнітивна, емоційно-оцінна, мотиваційно-поведінкова складові; вивчено мотиваційно-ціннісні установки старшокласників до занять фізичною культурою та ведення здорового способу життя.

Характеризуючи роботу, слід відзначити обґрунтованість методологічних засад дослідження, які відповідають предметному спрямуванню. Використана теоретична база повною мірою забезпечує висвітлення проблематики та можливість вирішення дослідницьких завдань.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що підібрані та адаптовані методики для вивчення складових ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я; теоретично обґрунтована й апробована психологічна програма формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури.

У *першому розділі* висвітлено зміст поняття «психічне здоров'я»; презентується аналіз наукових підходів до вивчення психічного здоров'я у

зарубіжній та вітчизняній психології; систематизуються погляди вчених на природу і сутність ціннісного ставлення особистості до психічного здоров'я; обґрунтовується структура ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я; описуються особливості його прояву у старшому шкільному віці на уроках фізичної культури.

На особливу увагу, заслуговує те, що здобувачка визначила багатокомпонентність психічного здоров'я як соціальної цінності. Вона обґрунтовано доводить, що ціннісне ставлення старшокласників до психічного здоров'я є складним утворенням, яке включає такі складові: когнітивну, емоційно-оцінну, мотиваційно-поведінкову. Змістом когнітивної складової виступають уявлення і знання школярів про життєві й моральні цінності, у тому числі про цінність здоров'я.

Сутність емоційно-оцінної складової виявляється в сукупності позитивних оцінних ставлень учнів старших класів відносно себе як суб'єктів життєдіяльності, інших людей і стосовно навколишнього світу.

Мотиваційно-поведінкова складова ціннісного ставлення до психічного здоров'я включає конструкти, які відображають прагнення старшокласників мобілізувати ресурси своєї особистості для досягнення життєвих цілей; мотивацію на досягнення успіху; здатність будувати гармонійні взаємини зі світом, вдаючись до соціально прийнятної поведінки.

В другому розділі розкрито методичні засади дослідження складових ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я, визначено його критерії та рівні, здійснено аналіз кількісних і якісних показників складових ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я, презентовано результати дослідження мотиваційно-ціннісних установок юнаків до занять фізичною культурою та здорового способу життя.

Дисертанткою встановлено, що серед цінностей-цілей недостатньо значущими виявилися стратегічні цінності здоров'я та життя, до яких більш усвідомлено ставляться одинадцятикласники, ніж десятикласники. Останні меншою мірою задаються питаннями цінності свого здоров'я, ролі фізичної

культури в процесі його укріплення, осмислення якості свого життя. Дослідження емоційно-оцінної складової встановило, що за критерієм оцінювання старшокласниками себе й оточуючих як суб'єктів фізкультурно-оздоровчої діяльності менш ціннісне самоствавлення виявляють учні десятих класів, у яких переважає низька самооцінка і низький рівень впевненості в собі.

Вивчення мотиваційно-поведінкової складової за критерієм реалізації прагнення старшокласників до саморозвитку і самовдосконалення на уроках фізичної культури показало недостатню розвиненість у десятикласників мотивації реалізовувати свої фізичні та психологічні можливості. Серед учнів десятих класів виявлено більше тих, хто зорієнтований на невдачу. Десятикласники показали більшу, ніж в одинадцятикласників, схильність до деструктивних поведінкових проявів, що актуалізує проблему здійснення роботи, спрямованої на переконання старшокласників у необхідності ведення здорового способу життя, відсутності негативних звичок, конструктивної взаємодії з навколишнім світом. Результати емпіричного дослідження обумовили розробку моделі формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я.

У *третьому розділі* презентовано та інтерпретовано авторську програму формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури.

У програмі досить вдалим є використання групових форм роботи, це сприяло згуртованості учнів, розширенню їх емоційного та комунікативного досвіду. Серед відомих засобів фізичної культури були обрані ті, застосування яких, на думку автора, сприяло розвитку складових ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я: 1) колове тренування; 2) фізичні вправи з використанням елементів ритмічної гімнастики; 3) волейбол; 4) аутогенне тренування; 5) туристичний зліт «Здоров'я – основна цінність у житті».

За результатами формувального експерименту серед старшокласників експериментальної групи отримано позитивну динаміку розвитку когнітивної, емоційно-оцінної, мотиваційно-поведінкової складових їх ціннісного ставлення до психічного здоров'я, що підтвердило доцільність та ефективність розробленої програми.

Дослідження Сундукової І. В. виявило що цінність здорового способу життя розглядається старшокласниками в основному у площині фізіологічних його особливостей. У результаті дослідження ціннісних орієнтацій і смисложиттєвих цінностей, які утверджують ідею необхідності психічного здоров'я, встановлено, що серед цінностей-цілей менш значущими виявилися стратегічні цінності здоров'я та життя. Дослідження емоційно-оцінної складової встановило, що у старшокласників переважають середній і низький рівні розвитку самооцінки, впевненості в собі, що позначається на наявності у таких школярів низького і середнього з тенденцією до низького рівнів прийняття іншої людини як партнера у діяльності.

Доцільно відмітити, що конкретизовані об'єкт і предмет, мета і завдання відображають логіку теоретичних та експериментальних досліджень. Також простежується взаємозв'язок між зазначеними у вступі до дисертації дослідницькими завданнями та теоретико-науковою новизною і практичним значенням, тобто усі складові характеристики роботи взаємозв'язані і логічно обумовлюють один одного. Така особливість дає змогу охарактеризувати роботу як логічно вивірене, структурно-завершене дослідження.

Результати проведеного дослідження дали змогу авторці сформулювати рекомендації та пропозиції, що можуть бути використані психологічними службами в практиці корекційної роботи, дефектологами в системі дошкільного навчання та виховання з метою більш раннього виявлення вад психічного розвитку дітей, психологами-практиками. Теоретично обґрунтована й апробована психологічна програма формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури може

бути використана практичним психологом школи й учителем фізичної культури у роботі з учнями старшого шкільного віку.

У висновках цілком обґрунтовано представлено узагальнені результати та окреслено перспективи подальшого вивчення проблеми. Результати дослідження викладені чітко й послідовно, що свідчить про досягнення поставленої мети та успішне розв'язання поставлених задач.

Оцінюючи роботу в цілому позитивно, доцільно висловити деякі зауваження та побажання:

1. Ціннісне ставлення передбачає пізнання внутрішнього світу особистості: переживань, прагнень, думок, станів. На нашу думку, 10 занять протягом яких відбувалася реалізація програми «Формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури» не дають змогу побачити специфіку та причинно-наслідкові зв'язки формування нових ціннісних ставлень.

2. Заслуговує на позитивну оцінку рівень обґрунтованості критеріїв та показників сформованості ціннісного ставлення до психічного здоров'я у старшокласників, проте не прослідковується чіткої диференціації між *рівнями* розвитку когнітивної складової ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я с.109.

3. Цікаво біло б використати факторний аналіз для статистичної обробки експериментальних даних. Застосування більш сучасної статистичної програми збільшило б вірогідність отриманих результатів це значно б підсилило роботу.

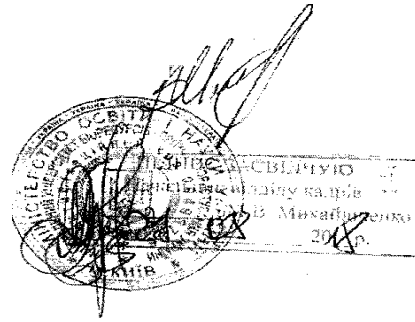
4. Було б доцільно додати в список літератури сучасні іноземні видання за темою роботи.

Висновок: дисертаційне дослідження Сундукової Ірини В'ячеславівни на тему: «Формування ціннісного ставлення старшокласників до психічного здоров'я засобами фізичної культури» є самостійним завершеним науковим доробком і виконане на належному рівні. Всі поставлені в дослідженні завдання

розв'язано, отримано нові фактичні дані, що мають теоретичне та практичне значення.

Дослідження відповідає вимогам “Порядку присудження наукових ступенів”, а його автор – Сундукова Ірина В'ячеславівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:
завідувач кафедри психології
Національного університету
біоресурсів і
природокористування України
доктор психологічних наук, професор
« » _____ 2018 р.

Шмаргун В.М.